

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

નેશનલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની લિ.

વીરુધ્ધ

કેશા વી બીએ એચડી ચુઆર અને અન્યો

જાન્યુઆરી ૨૦, ૨૦૦૪

(માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી દોરાઈસ્વામી રાજુ અને માનનીય ન્યાયમુર્તિ શ્રી

અરિજીત પસૌયત]

મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૩૯ :

કલમ ૮૫- વીમાદાતાની તૃતીય પક્ષ જોખમ-જવાબદારી વળતર ચૂકવવા માટે-અટકાયતની હદ:વીમા કંપનીની જવાબદારી મર્યાદિત છે-જો કે, વીમા પોલિસીમાં ચોક્કસ કલમ જોતાં વીમા કંપનીની જવાબદારી કાયદાકીય જવાબદારી કરતાં વધારે હોય છે અને વધારાના ઊંચા પ્રીમિયમની ચુકવણીનો પુરાવો હોવાથી, વીમા કંપનીની જવાબદારી કાયદાકીય જવાબદારી કરતાં વધારે હોઈ શકે છે-હકીકતમાં, વીમા પોલિસી એક દાવા અથવા દાવાની શ્રેણીના

સંદર્ભમાં જવાબદારીની મર્યાદા રૂ. ૫૦,૦૦૦ દર્શાવે છે-વીમાધારક કોઈપણ વધારાની જવાબદારી માટે કોઈ વધારાનું પ્રીમિયમ ચૂકવતા નથી-તેથી, જવાબદારી રૂ. ૫૦,૦૦૦ સુધી મર્યાદિત છે.

કલમ ૧૧૦ સી.સી. (૧૯૮૮ના કાયદાની કલમ ૧૭૧ને અનુરૂપ)-ડિફોલ્ટના કિસ્સામાં વ્યાજના ઊંચા દરની જોગવાઈ-ન્યાયીકરણ-ચુકાદો:એકવાર ટ્રિબ્યુનલને કલમ ૧૧૦ સી.સી. દ્વારા વળતરની રકમ પર ચોક્કસ દરે વ્યાજ આપવાની વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે, પછી ચુકવણીમાં ચૂક માટે વ્યાજમાં ભૂતકાળથી વધારો કરવાની કોઈ શક્યતા નથી.

વહીવટી કાયદો-કાર્ય-વિવેકબુદ્ધિ-ચર્ચા કરેલની કવાયત કરવાની રીત.

એચનું એક માર્ગ અકસ્માતમાં મૃત્યુ થયું અને તેના પુત્રોએ મોટર વાહન અધિનિયમ હેઠળ દાવાની અરજી દાખલ કરી. વીમા પોલિસીમાં, એક ઘટનામાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ એક દાવા અથવા દાવાની શ્રેણીના સંદર્ભમાં વીમાદાતાની જવાબદારીની મર્યાદા રૂ. ૫૦,૦૦૦/- હતી અને પ્રીમિયમ તૃતીય પક્ષ વીમા પ્રીમિયમ તરીકે ચૂકવવામાં આવ્યું હતું. ટ્રિબ્યુનલે ૭૨,૦૦૦ રૂપિયા વ્યાજ સાથે વાર્ષિક ૧૨ ટકાના દરે વળતર આપ્યું હતું, જે વીમાદાતા દ્વારા ૬૦ દિવસની અંદર ચૂકવવાનું હતું અને ચૂકવવામાં નિષ્ફળતા મળે તો વ્યાજનો દર

વાર્ષિક ૧૮ ટકા હતો.અપીલકર્તા-વીમા કંપનીએ દલીલ કરી હતી કે તેની જવાબદારી રૂ. ૫૦,૦૦૦ સુધી મર્યાદિત હતી અને ડિફોલ્ટ દર માટે કોઈ જોગવાઈ ન હોઈ શકે.હાઈકોર્ટે વળતરની રકમ અંગેના આદેશને યથાવત રાખ્યો હતો અને વ્યાજ દર પણ ૧૨ ટકાથી ઘટાડીને ૯ ટકા કર્યો હતો.જો કે, તેમાં ડિફોલ્ટ દરની કાયદેસરતા અંગે કોઈ તારણ નોંધાયું નથી.તેથી હાલની અપીલ.

અપીલકર્તા-વીમા કંપનીએ દલીલ કરી હતી કે તૃતીય પક્ષના જોખમના સંદર્ભમાં કાયદાકીય રીતે નક્કી કરાયેલી જવાબદારી તે સમયે રૂ. ૫૦,૦૦૦ હતી, જેના માટે રૂ. ૨૪૦ પ્રીમિયમ તરીકે ચૂકવવામાં આવ્યા હતા; જ્યારે કોઈ વધારાની જવાબદારી માટે વધારાનું પ્રીમિયમ ચૂકવવામાં આવ્યું ન હતું, ત્યારે રૂ. ૫૦,૦૦૦/- ની કાયદાકીય રીતે નક્કી કરાયેલી જવાબદારીથી વધુ કંઈપણ આપી શકાય તેમ નહોતું, જે મહત્તમ હતું; વીમા કંપનીએ આદેશ અનુસાર રૂ. ૫૦,૦૦૦ જમા કરાવ્યા હતા; ટ્રિબ્યુનલ કે હાઈકોર્ટ કોઈ પણ દંડાત્મક વ્યાજ નક્કી કરી શકે તેમ નહોતું, કારણ કે તેના માટે કોઈ જોગવાઈ નથી; અને વ્યાજ સંબંધિત એકમાત્ર જોગવાઈ એક્ટની કલમ ૧૦ સીસી છે.

અપીલને મંજૂરી આપતા, કોર્ટે

ઠેરવ્યું કે:II. વીમા કંપનીની જવાબદારી મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૩૯ની કલમ ૯૫માં દર્શાવ્યા મુજબ મર્યાદિત છે.જો કે, વીમાધારક માટે વધારાના ઊંચા

પ્રીમિયમની ચુકવણી કરવી અને વીમાદાતા માટે ત્રીજા પક્ષના સંદર્ભમાં આવરી લેવામાં આવેલા ઊંચા જોખમને સ્વીકારવું પણ ખુલ્લું છે, જેના માટે વીમા પોલિસીમાં આવી કલમની હાજરી અને વધારાના પ્રીમિયમની ચુકવણીનો પુરાવો હોવો જોઈએ, અન્યથા ત્રીજા પક્ષના સંદર્ભમાં વીમાદાતાની જવાબદારી અમર્યાદિત ન હોઈ શકે અને તે માત્ર વૈધાનિક જવાબદારી સુધી મર્યાદિત છે.વધુમાં, જો વીમાદાતા-અપીલકર્તા ત્રીજા પક્ષને વળતરની ચુકવણી માટે ઉચ્ચ પ્રીમિયમ સ્વીકારીને કોઈ ઉચ્ચ જવાબદારી લેતા નથી, તો જવાબદારી ન તો અમર્યાદિત છે અને ન તો અધિનિયમની કલમ ૯૫(૨) હેઠળ નિર્ધારિત વૈધાનિક જવાબદારી કરતાં વધારે છે. તેથી, આ તત્કાલીન કેસમાં, અપીલકર્તા-વીમાદાતાની જવાબદારી રૂ. ૫૦,૦૦૦ સુધી મર્યાદિત છે.

[૮૬૫-ડી, ઈ, એચ; ૮૬૬-એ-ડી]

ન્યૂ ઈન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ વિ. શાંતિ બાઈ, ૧૧૯૯૫૧ ૨ એસસીસી ૫૩૯; નેશનલ ઈન્સ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ વિ.જુગલ કિશોર, [૧૯૮૮૧ ૧ એસ.સી.સી. ૬૨૬ અને અન્યો ન્યૂ ઈન્ડિયા એશ્યોરન્સ કો. લિ. વિ. સી.એમ. જયા અને અન્યો અન્ય, [૨૦૦૨] ૨ એસ.સી.સી. ૨૭૮, નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

૨.૧.મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૩૯ની કલમ ૧૧૦ સી.સી. હેઠળ ૧૯૮૮ના અધિનિયમની કલમ ૧૭૧ને અનુરૂપ ઊંચા વ્યાજ દરની મંજૂરી વિવેકાધીન છે અને તે નિયમો દ્વારા બંધાયેલી નથી.તેનો ઉપયોગ એવા કિસ્સાઓમાં કરવાનો છે જ્યાં દાવેદાર અધિકારની બાબત તરીકે સમાન દાવો કરી શકે છે.વ્યાજ આપવાનો હેતુ સંબંધિત વ્યક્તિ પર ચુકવણી કરવામાં વિલંબ ન કરવા માટે દબાણ લાવવાનો છે અને પીડિત અથવા તેના આશ્રિતોને ઓછામાં ઓછા અમુક હદ સુધી વ્યાજના માધ્યમથી આવા વિલંબ માટે વળતર આપવાનો છે.'કદાચ' શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, ટ્રિબ્યુનલ પર કેસની હકીકતો અને સંજોગોને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં રાખીને વ્યાજની બાબતને અલગથી ધ્યાનમાં લેવાની ફરજ પાડવામાં આવે છે.[૮૬૬-ઈ-જી]

૨.૨.ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ડિક્લેરેશન કિસ્સામાં વ્યાજના ઊંચા દરની શરત લાદી શકાય છે કે કેમ તે નક્કી કરવાનું છે.એકવાર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વળતરની રકમ પર ચોક્કસ દરે અને ચોક્કસ તારીખથી વળતર આપવા માટે સરળ વ્યાજ આપવાનો વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે, પછી વળતરની ચુકવણીમાં ચૂક માટે ભૂતકાળથી વધારા માટે કોઈ અવકાશ નથી.આ સંદર્ભમાં કોઈ સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત સત્તા ૧૯૩૯ના કાયદાની કલમ ૧૦૦ અથવા ૧૯૮૮ના કાયદાની કલમ ૧૭૧માંથી કાઢી શકાય તેમ નથી. વળતરની ચુકવણીમાં ચૂક માટે વ્યાજના ભૂતકાળથી વધારા માટેના એવોર્ડમાં આવી સૂચના, તેના પર ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ સાથે, દંડ લાદવા સમાન છે, જે કાયદાકીય રીતે કલ્પના અને નિર્ધારિત

નથી.તેથી, નિર્દેશ કરવામાં આવે છે કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નિર્દેશિત રીતે ઉચ્ચ વ્યાજ દરની જોગવાઈ લાગુ કર્યા વિના, હાઇકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ વ્યાજ દરની ચુકવણી સુધી જ લાગુ થશે.[૮૬૮-ઈ-એચ]

પોલીસ કમિશનર વિ. ગોરધનદાસ ભાનજી, એ.આઈ.આર. (૧૯૫૨) એસ.સી. ૧૬; એસ.પી. ગુપ્તા અને અન્યો અન્ય વિ.ભારતના રાષ્ટ્રપતિ અને અન્યો અન્ય. એ.આઈ.આર. (૧૯૮૨) એસ.સી. ૧૪૯ અને અન્યો એસ.જી. જયસિંઘાણી વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્યો અન્ય, એ.આઈ.આર. (૧૯૬૭) એસ.સી. ૧૪૨૭ પર આધાર રાખ્યો.

જુલિયસ વિ. ઓક્સફર્ડના બિશપ, (૧૮૮૦) ૫ એસી ૨૧૪; હિન્ડસન અને કેસી, (૧૬૮૦] ૮ હાઉ, સેન્ટ ટ્ર. ૫૭; લી વિ. બજ રેલ્વે કો., [૧૮૭૧] એલઆર ૬ સીપી ૫૭૬ અને મોર્ગન વિ. મોર્ગન, [૧૮૬૯], એલઆર ૧ પી એન્ડ એમ ૬૪૪ અને શાર્પ વિ. વેકફિલ્ડ, [૧૮૯૧] અપીલ કેસ ૧૭૩, સંદર્ભિત.

હાલસ્બરીના ઇંગ્લેન્ડના કાયદા, ચોથી આવૃત્તિ. ભાગ. ૧ નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો છે.

નાગરિક અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:

દીવાની અપીલ ક્રમાંક ૩૯૯/૨૦૦૪

રાંચીમાં ઝારખંડ હાઈકોર્ટના તારીખ ૧.૨.૨૦૦૦ ના ચુકાદા અને આદેશથી એ.
૦.૦.નં. ૧૨૭/૧૯૭૭.

અપીલકર્તા માટે એમ.કે. દુઆ.

અદાલતનો ચુકાદો આના દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો

અરિજીત પસાત, જે. રજા મંજૂર.

નેશનલ ઈન્સ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ (ત્યારબાદ 'વીમા કંપની' તરીકે
ઓળખવામાં આવે છે) ઝારખંડ હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચના ચુકાદાની
કાયદેસરતા પર પ્રશ્ન ઉઠાવે છે, જેમાં વીમા કંપનીએ એક હસ્તા બહાદુર
(ત્યારબાદ 'મૃતક' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે) ના કાનૂની પ્રતિનિધિઓને રૂ.
૭૨,૦૦૦/- વળતર ચૂકવવાનું હતું, જેમણે પ.ક.૧૯૮૭ ના રોજ વાહન
અકસ્માતમાં પોતાનો જીવ ગુમાવ્યો હતો. મૃતક હાઈડલ પ્રોજેક્ટ, સિકિદ્રીના
ચોકીદાર તરીકે કામ કરતો હતો. તેમના પુત્રો દ્વારા મોટર વાહન અધિનિયમ
૧૯૩૯ (ટૂંકમાં 'ધ એક્ટ') ની કલમ ૧૧૦ A હેઠળ દાવો અરજી દાખલ કરવામાં

આવી હતી.મોટર વાહન અકસ્માત ટ્રિબ્યુનલે (જેને હવે પછી 'ટ્રિબ્યુનલ' તરીકે ઓળખવામાં આવશે) વાર્ષિક ૧૨ ટકા વ્યાજ સાથે રૂ. ૭૨,૦૦૦/- વળતર આપ્યું હતું.આ રકમ ૬૦ દિવસની અંદર ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો.વધુમાં નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે ૬૦ દિવસની અંદર ચૂકવણી કરવામાં નિષ્ફળતાના કિસ્સામાં વ્યાજનો દર ૧૮ ટકા રહેશે.વીમા કંપનીએ એ નિર્દેશની કાયદેસરતા પર સવાલ ઉઠાવ્યો હતો કે વળતરની સંપૂર્ણ રકમ વીમા કંપની દ્વારા ચૂકવવામાં આવશે અને વ્યાજના ડિફોલ્ટ દર અંગેના નિર્દેશો.તે મુજબ, કાયદાની કલમ ૯૫(૨)(b)(i) અનુસાર જવાબદારી રૂ. ૫૦,૦૦૦/- સુધી મર્યાદિત હતી અને ડિફોલ્ટ દર માટે કોઈ કાનૂની આધાર નહોતો.જોકે આ મુદ્દાઓ ખાસ કરીને ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ કોઈ ચોક્કસ નિર્ણય નોંધવામાં આવ્યો ન હતો.જ્યાં સુધી હાઈકોર્ટની વાત છે ત્યાં સુધી પણ આવી જ સ્થિતિ હતી.જો કે તે વ્યાજના પ્રશ્ન સાથે સંબંધિત હતું અને ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા આપવામાં આવેલા દરને ૧૨ ટકાથી ઘટાડીને વાર્ષિક ૯ ટકા કરવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ ડિફોલ્ટ દરની કાયદેસરતા અંગે કોઈ તારણ નોંધવામાં આવ્યું ન હતું.

અપીલકર્તા-વીમા કંપનીના શિક્ષિત વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે તૃતીય પક્ષના જોખમના સંદર્ભમાં કાયદાકીય રીતે નક્કી કરાયેલી જવાબદારી તે સમયે રૂ. ૫૦,૦૦૦/- હતી.ટ્રિબ્યુનલ અને હાઈકોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલી વીમા પોલિસીની

નકલના સંદર્ભમાં એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે કે તૃતીય પક્ષ વીમા પ્રીમિયમ તરીકે રૂ. ૨૪૦/- ચૂકવવામાં આવ્યા હતા.જવાબદારીની મર્યાદાઓ નીચેના શબ્દોમાં પણ સૂચવવામાં આવી હતી:

"જવાબદારીની મર્યાદાઓ:

((i) કોઈપણ એક અકસ્માતના સંદર્ભમાં કલમ II-I (i) હેઠળ કંપનીની જવાબદારીની રકમની મર્યાદા.

મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૩૯ની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવા માટે જરૂરી રકમ.

(b) એક ઘટનામાંથી ઉદ્ભવતા કોઈપણ એક દાવા અથવા દાવાની શ્રેણીના સંદર્ભમાં કલમ II-I ((ii) હેઠળ કંપનીની જવાબદારીની રકમની મર્યાદા:રૂ. ૫૦,૦૦૦/-

પ્રીમિયમની સૂચિમાં "જાહેર જોખમ માટે જવાબદારી" શીર્ષક હેઠળ રૂ. ૨૪૦/- દર્શાવવામાં આવ્યા હતા.તેથી, સારમાં એ છે કે જ્યારે વધારાનું પ્રીમિયમ, જો કોઈ હોય તો, કોઈપણ વધેલી જવાબદારી માટે ચૂકવવામાં ન આવે, ત્યારે કાયદાકીય રીતે નક્કી કરેલી જવાબદારી રૂ. ૫૦,૦૦૦/- મહત્તમ હતી જે આપી શકાય તેમ હતી અને તેનાથી વધુ કંઈ નહીં.એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે

હાઈકોર્ટે ઉચ્ચ દંડ વ્યાજ @ ૧૮ ટકા વાર્ષિકની ડિફોલ્ટ શરત સાથે ચોક્કસ સમયમાં રકમની ચુકવણી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. તેણે એ હકીકતની નોંધ લીધી હતી કે ૨૩.૨.૧૯૯૮ ના રોજ આપેલા આદેશ અનુસાર વીમા કંપનીએ ૬.૩.૧૯૯૮ ના રોજ રૂ. ૫૦,૦૦૦ જમા કરાવ્યા હતા.એ વાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો કે ન તો ટ્રિબ્યુનલ કે ન તો હાઈકોર્ટ કોઈ દંડાત્મક વ્યાજ નક્કી કરી શકે તેમ હતું, જે રીતે કરવામાં આવ્યું હતું.હાઈકોર્ટે વ્યાજ સાથે વળતરની બાકી રકમની ચુકવણી કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો અને નિર્ધારિત કર્યું હતું કે જો વીમા કંપની ચુકાદામાં દર્શાવેલ દર મુજબ વ્યાજ સાથે બાકી રકમની ચુકવણી નહીં કરે તો ૧૮ ટકાના દરે દંડ વ્યાજ ચૂકવવામાં આવશે.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે કોઈ દંડાત્મક વ્યાજની કોઈ જોગવાઈ નથી.વ્યાજ સંબંધિત એકમાત્ર જોગવાઈ એ અધિનિયમની કલમ ૧૧૦ સી.સી. છે.

નોટિસની સેવા હોવા છતાં પ્રતિવાદીઓ દ્વારા કોઈ પ્રતિસાદ આપવામાં આવ્યો નથી.

વીમાદાતાની જવાબદારી અધિનિયમની કલમ ૯૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ મર્યાદિત છે. પરંતુ વીમાધારક માટે વધારાના ઉચ્ચ પ્રીમિયમની ચુકવણી કરવી અને વીમાદાતા માટે તૃતીય પક્ષના સંદર્ભમાં આવરી લેવામાં આવેલા ઉચ્ચ જોખમને સ્વીકારવું ખુદ્દું છે.પરંતુ વીમા પોલિસીમાં આવી કોઈ કલમની ગેરહાજરીમાં અને વધારાના પ્રીમિયમની ચુકવણીના પુરાવાના અભાવમાં વીમાદાતાની જવાબદારી

તૃતીય પક્ષના સંદર્ભમાં અમર્યાદિત ન હોઈ શકે અને તે માત્ર વૈધાનિક જવાબદારી સુધી જ મર્યાદિત હોય છે.ન્યૂ ઈન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ વિ. શાંતિ બાઈ (૧૯૯૫ (૨) એસસીસી ૫૩૯) માં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચે નીચે મુજબ જણાવ્યું હતું:

"(i) એક વ્યાપક પોલિસી જે વાહનના અંદાજિત મૂલ્યના આધારે જારી કરવામાં આવી છે, તે આપોઆપ કાયદાકીય મર્યાદા કરતાં વધુ રકમ માટે તૃતીય પક્ષના જોખમને લગતી જવાબદારીને આવરી લેવામાં પરિણમતી નથી.

(ii) કે ઓછામાં ઓછી "એક્ટ ઓનલી" પોલિસી હેઠળ આવરી લેવામાં ન આવે ત્યાં સુધી વાહનનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી ન હોવા છતાં, વાહનના માલિક માટે તેનો વ્યાપક વીમો લેવો ફરજિયાત નથી, અને

(iii) વીમાદાતાની જવાબદારીને અમર્યાદિત અથવા કાયદાકીય જવાબદારી કરતાં વધારે બનાવવા માટે કોઈ ચોક્કસ કરાર ન હોય તો તૃતીય પક્ષના જોખમને લગતી જવાબદારીની મર્યાદા

અમર્યાદિત અથવા કાયદાકીય જવાબદારી કરતાં વધારે બનતી નથી.

જો વીમાદાતા-અપીલકર્તા વધુ પ્રીમિયમ સ્વીકારીને કોઈ ઉચ્ચ જવાબદારી ન લે તો, જવાબદારી અમર્યાદિત પણ નથી અને અધિનિયમની કલમ ૯૫ (૨) હેઠળ નક્કી કરાયેલી વૈધાનિક જવાબદારી કરતાં વધારે પણ નથી. જો વાહન વ્યાપક વીમાનો વિષય હોય અને તે સ્કોર પર વધુ પ્રીમિયમ ચૂકવવામાં આવે તો પણ, તૃતીય પક્ષના જોખમને લગતી જવાબદારીની મર્યાદાઓ વૈધાનિક જવાબદારીથી આગળ અમર્યાદિત અથવા વધારે થતી નથી.આ હેતુ માટે વીમાધારક અને વીમાદાતા વચ્ચે ચોક્કસ કરાર થવો જોઈએ અને તે સંદર્ભમાં વીમાદાતા દ્વારા લેવામાં આવેલી જવાબદારીની વધારાની રકમ માટે અલગ પ્રીમિયમ ચૂકવવું પડશે.નેશનલ ઇન્સ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ વિ. માં આ કોર્ટ દ્વારા આ સ્થિતિને પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી.જુગલ કિશોર (૧૯૮૮ (૧) SCC ૬૨૬).ન્યૂ ઇન્ડિયા એશ્યોરન્સ કંપની લિ. વિ. માં.સી.એમ. જયા અને અન્ય (૨૦૦૨ (૨) એસ.સી.સી. ૨૭૮) બંધારણીય બેન્ચે શાંતિ બાઈ (ઉપર) અને જુગલ કિશોર (ઉપર) માં લેવામાં આવેલા મતને મંજૂરી આપી હતી.એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે વીમાદાતા તૃતીય પક્ષને વળતરની ચુકવણી માટે ઉચ્ચ પ્રીમિયમ સ્વીકારીને કોઈ ઉચ્ચ જવાબદારી ન લે તો વીમાદાતા અધિનિયમની કલમ ૯૫(૨) હેઠળ

મર્યાદિત હદ સુધી જવાબદાર રહેશે અને વળતરની સમગ્ર રકમ ચૂકવવા માટે જવાબદાર રહેશે નહીં.

વાસ્તવિક પૃષ્ઠભૂમિ પર અનિવાર્ય નિષ્કર્ષ એ છે કે વીમા-અપીલકર્તાની જવાબદારી રૂ. ૫૦,૦૦૦/- સુધી મર્યાદિત છે.બાકી રહેલો પ્રશ્ન એ છે કે શું ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા કરવામાં આવેલ અને હાઈકોર્ટ દ્વારા સમર્થન આપવામાં આવેલ દંડ વ્યાજ દરની કોઈ જોગવાઈ હોઈ શકે છે.જ્યાં સુધી વ્યાજના ઊંચા દરની વાત છે, ત્યાં સુધી એ નોંધવું જોઈએ કે અધિનિયમની કલમ ૧૧૦ સીસી (મોટર વાહન અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૭૧ને અનુરૂપ) (ટૂંકમાં 'નવો અધિનિયમ') હેઠળ વ્યાજની મંજૂરી વિવેકાધીન છે.વ્યાજ આપવાનો હેતુ સંબંધિત વ્યક્તિ પર ચુકવણી કરવામાં વિલંબ ન કરવા માટે દબાણ લાવવાનો છે અને પીડિત અથવા તેના આશ્રિતોને ઓછામાં ઓછા અમુક હદ સુધી વ્યાજના માધ્યમથી આવા વિલંબ માટે વળતર આપવાનો છે.સંબંધિત કલમ હેઠળ વ્યાજની રકમ નક્કી કરવામાં, નવા કાયદાની કલમ ૧૬૬ને અનુરૂપ અધિનિયમની કલમ ૧૧૦ હેઠળ કાર્યરત ટ્રિબ્યુનલ, દીવાની કાર્યપદ્ધતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ (સંક્ષિપ્તમાં 'સીપીસી')ની કલમ ૩૪માંથી સીધું માર્ગદર્શન મેળવી શકે છે.હકીકતમાં, આ જોગવાઈઓ માટે પહેલેથી નક્કી કરેલા વળતર ઉપરાંત વ્યાજની ચુકવણીની જરૂર પડે છે.'કદાચ' શબ્દનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હોવા છતાં, ટ્રિબ્યુનલ પર કેસની હકીકતો અને સંજોગોને યોગ્ય રીતે ધ્યાનમાં

રાખીને વ્યાજના પ્રશ્ન પર અલગથી વિચાર કરવાનો ફરજ સોંપવામાં આવે છે. આ જોગવાઈ વિવેકાધીન છે અને તે નિયમો દ્વારા બંધાયેલી નથી અને હોઈ પણ ન શકે. જુલિયસ વિ. નિશપ ઓફ ઓક્સફર્ડ (૧૮૮૦ (૫) એ.સી. ૨૧૪) માં લોર્ડ કેર્ન્સ, એલ.સી. ના શબ્દોમાં, "પરંતુ જે વસ્તુ કરવા માટે સક્ષમ છે તેના સ્વભાવમાં કંઈક હોઈ શકે છે, જે વસ્તુ માટે તે કરવાનું છે તેમાં કંઈક હોઈ શકે છે, જે પરિસ્થિતિઓમાં તે કરવાનું છે તેમાં કંઈક હોઈ શકે છે, જે વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓના શીર્ષકમાં જેના લાભ માટે સત્તાનો ઉપયોગ કરવાનો છે, જે સત્તાને ફરજ સાથે જોડી શકે છે, અને જે વ્યક્તિમાં સત્તા મૂકવામાં આવી છે તે વ્યક્તિને તે સત્તાનો ઉપયોગ કરવા માટે બોલાવવામાં આવે ત્યારે તે ફરજ બનાવે છે". આ ક્લાસિક અવલોકનને આ અદાલત દ્વારા અનેક કેસોમાં મંજૂરી સાથે ટાંકવામાં આવ્યું છે. (પોલીસ કમિશનર વિ. ગોરધનદાસ ભાનજી (એ.આઈ.આર. ૧૯૫૨ એસ.સી. ૧૬ અને અન્યો એસ.પી. ગુપ્તા અને અન્યો અન્ય વિ. ભારતના રાષ્ટ્રપતિ અને અન્યો અન્ય. (એ.આઈ.આર. ૧૯૮૨ એસ.સી. ૧૪૯). હાલસ્બરીના ઇંગ્લેન્ડના કાયદા, ચોથી આવૃત્તિ, વોલ્યુમ ૧ માં, તે જોવામાં આવ્યું છે: _

કલમ ૨૮ ફરજ અને વિવેકબુદ્ધિ.

XXX XXX XXX

"જો કે, વૈધાનિક વિવેકબુદ્ધિ જરૂરી નથી અથવા, ખરેખર, સામાન્ય રીતે સંપૂર્ણ નથી; તે કાર્ય કરવું કે કેવી રીતે કાર્ય કરવું તે અંગે નિર્ણય લેવામાં આવે તે પહેલાં તે સ્પષ્ટ અને ગર્ભિત કાનૂની ફરજો દ્વારા લાયક હોઈ શકે છે. વધુમાં, સત્તાનો ઉપયોગ કરવો કે નહીં તે અંગે વિવેકબુદ્ધિ હોઈ શકે છે, પરંતુ તેના ઉપયોગની રીત અંગે કોઈ વિવેકબુદ્ધિ નથી; અથવા જ્યારે કેટલીક શરતો હાજર હોય ત્યારે કાર્ય કરવાની ફરજ છે, પરંતુ કેવી રીતે કાર્ય કરવું તે અંગે વિવેકબુદ્ધિ છે. આમ વિવેકબુદ્ધિને ફરજો સાથે જોડી શકાય છે.

સામાન્ય રીતે વિવેકબુદ્ધિ એ શું યોગ્ય અને ઉચિત છે તેની સમજ છે. તે જ્ઞાન અને વિવેકબુદ્ધિ દર્શાવે છે, એ સમજણ જે વ્યક્તિને સાવચેતી સાથે યોગ્ય અને ઉચિત શું છે તેનું વિવેચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરવા સક્ષમ બનાવે છે; સારી સમજણ અને વિવેકબુદ્ધિ દ્વારા નિર્દેશિત નિર્ણય; વિચારપૂર્વકનો નિર્ણય; નિર્ણયની યોગ્યતા; ખોટું અને સાચું, ખોટું અને યોગ્ય, પડછાયો અને તત્વ, ન્યાય અને રંગીન ચમક અને ડોળ વચ્ચે ભેદ પારખવા માટેનું વિજ્ઞાન અથવા સમજણ, અને વ્યક્તિઓની ઈચ્છા અને ખાનગી લાગણીઓ અનુસાર ન કરવું. જ્યારે એવું કહેવામાં આવે કે કંઈક અધિકારીઓના વિવેકબુદ્ધિમાં કરવાનું છે, તો તે કંઈક તર્ક અને ન્યાયના નિયમો અનુસાર કરવાનું છે, ખાનગી અભિપ્રાય અનુસાર નહીં; કાયદા અનુસાર અને રમૂજ અનુસાર નહીં. તે મનસ્વી, અસ્પષ્ટ અને વિચિત્ર

નહીં, પરંતુ કાયદેસર અને નિયમિત હોવું જોઈએ.અને તે મર્યાદામાં જ ઉપયોગમાં લેવાવી જોઈએ, જેની અંદર એક પ્રમાણિક માણસ, તેની ફરજ બજાવવા માટે સક્ષમ હોવો જોઈએ (પર્ લોર્ડ હેલ્સબરી, એલ.સી., શાર્પ વિ. વેકફિલ્ડમાં, (૧૮૮૧) અપીલ કેસ ૧૭૩).ઉપરાંત (એસ.જી. જયસિંઘાણી વિ. યુનિયન ઓફ ઈન્ડિયા અને અન્યો અન્ય જુઓ. (એ.આઈ.આર. ૧૯૬૭ એસ.સી. ૧૪૨૭).

"વિવેકબુદ્ધિ" શબ્દ એકલો ઊભો છે અને સંજોગો દ્વારા સમર્થિત નથી, જે મૂર્ખતા, વિચાર્યા વિના અથવા ઉતાવળથી અલગ પડે છે તેમ નિર્ણય, કુશળતા અથવા શાણપણની કવાયત સૂચવે છે; દેખીતી રીતે તેથી વિવેકબુદ્ધિ મનસ્વી હોઈ શકે નહીં પરંતુ ન્યાયિક વિચારસરણીનું પરિણામ હોવું જોઈએ.આ શબ્દ પોતે જ સતર્ક સાવધાની અને કાળજી સૂચવે છે; તેથી જ્યાં વિધાનસભા વિવેકબુદ્ધિને સ્વીકારે છે, ત્યાં તે ભારે જવાબદારી પણ લાદે છે.

"ન્યાયાધીશની વિવેકબુદ્ધિ એ જુલમીઓનો કાયદો છે; તે હંમેશાં અજાણ હોય છે.તે જુદા જુદા પુરુષોમાં અલગ હોય છે.તે કેઝ્યુઅલ છે અને બંધારણ, સ્વભાવ અને જુસ્સા પર આધાર રાખે છે.તેમાં શ્રેષ્ઠમાં તે ઘણી વખત મનમોજી હોય છે; સૌથી ખરાબમાં તે દરેક દુર્ગુણ, મૂર્ખતા અને જુસ્સો છે જે માનવ સ્વભાવને જવાબદાર છે," (લોર્ડ કેમડેન, એલ.સી.જે., હિન્ડસન અને કેર્સી (૧૬૮૦) ૮ હાઉ, સેન્ટ. ટ્ર.૫૭ માં)

જો કોઈ ચોક્કસ અક્ષાંશ અથવા સ્વતંત્રતા કાયદા અથવા નિયમો દ્વારા કોઈ ન્યાયાધીશને મંત્રી અથવા વહીવટી અધિકારીથી અલગ આપવામાં આવે છે, તો તે ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિ છે. તે વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગને મર્યાદિત કરે છે અને નિયંત્રિત કરે છે અને તેને સંપૂર્ણપણે નિરપેક્ષ, મનસ્વી અથવા સમીક્ષામાંથી મુક્ત મેળવવાથી અટકાવે છે.

આવી વિવેકબુદ્ધિ સામાન્ય રીતે પ્રક્રિયા અથવા સજાની બાબતો પર અથવા વહીવટી ખર્ચ પર આપવામાં આવે છે, પરંતુ તેમાં મૂળભૂત અધિકારોનો સંદર્ભ આપવામાં આવતો નથી. જે બાબતો વિવેકબુદ્ધિના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરે છે તે બાબતો પ્રખ્યાત ન્યાયાધીશો દ્વારા શબ્દોના કંઈક અલગ સ્વરૂપોમાં પરંતુ નોંધપાત્ર ઓળખ સાથે જણાવવામાં આવી છે. જ્યારે કોઈ કાયદો ન્યાયાધીશને વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, ત્યારે તેનો અર્થ ન્યાયિક વિવેકબુદ્ધિ થાય છે, જે કાયદાના જાણીતા નિયમો અનુસાર નિયંત્રિત થાય છે, અને તે વ્યક્તિની માત્ર તરંગ અથવા મનમાની નહીં કે જેને તે સમજદાર હોવાની ધારણા પર આપવામાં આવે છે (લી વિ બજ રેલ્વે કંપનીમાં પર વિલ્સ જે., (૧૮૭૧) એલ.આર. ૬ સી.પી. ૫૭૬, અને મોર્ગન વિ. મોર્ગન, ૧૮૬૮, એલ.આર. ૧ પી. એન્ડ એમ. ૬૪૪). જો કે અધિનિયમની કલમ ૧૧૦ સીસી (નવા અધિનિયમની કલમ ૧૭૧ને અનુરૂપ) ટ્રિબ્યુનલને વ્યાજ આપવા માટે વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, પરંતુ તેનો

ઉપયોગ એવા કેસોમાં કરવાનો છે જ્યાં દાવેદાર તેને અધિકારની બાબત તરીકે દાવો કરી શકે છે.ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં, ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા ડિફોલ્ટના કિસ્સામાં વ્યાજના ઊંચા દરની શરત લાદી શકાય છે કે કેમ તેનો નિર્ણય કરવાનો છે.એકવાર ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા વળતરની રકમ પર ચોક્કસ દરે અને ચોક્કસ તારીખથી વળતર આપવા માટે સરળ વ્યાજ આપવાનો વિવેકબુદ્ધિનો ઉપયોગ કરવામાં આવે, પછી વળતરની ચૂકવણીમાં ચૂક માટે ભૂતકાળથી વધારા માટે કોઈ અવકાશ નથી.આ સંદર્ભમાં કાયદાની કલમ ૧૧૦ સીસી અથવા નવા કાયદાની કલમ ૧૭૧ માંથી કોઈ સ્પષ્ટ અથવા ગર્ભિત સત્તા કાઢી શકાય તેમ નથી. વળતરની ચુકવણીમાં ચૂક માટે વ્યાજના ભૂતકાળના વધારા માટેના પુરસ્કારમાં આવી સૂચના, તેના પર ચૂકવવાપાત્ર વ્યાજ સાથે, વાસ્તવમાં દંડ લાદવા સમાન છે, જે કાયદાકીય રીતે કલ્પના અને નિર્ધારિત નથી.તેથી, નિર્દેશ કરવામાં આવે છે કે ટ્રિબ્યુનલ દ્વારા નિર્દેશિત રીતે વ્યાજના ઊંચા દરની જોગવાઈ લાગુ કર્યા વિના, હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલ વ્યાજનો દર જ ચુકવણી સુધી લાગુ થશે.વીમા કંપની પુરસ્કૃત રકમ અનિશ્ચિત સમય માટે રોકી શકતી નથી. આ સંજોગોમાં, અમે નિર્દેશ કરીએ છીએ કે વીમાધારકની જવાબદારી રૂ. ૫૦,૦૦૦/-ની રકમ પર વાર્ષિક ૯ ટકાના દરે વ્યાજ, દાવાની તારીખથી ૬.૩.૧૯૯૮ સુધી, આજેથી ત્રણ મહિનાના સમયગાળામાં ચૂકવવામાં આવે, જો ટ્રિબ્યુનલ/હાઈકોર્ટ સમક્ષ પહેલાથી જ ચૂકવવામાં ન આવ્યું હોય અથવા જમા

કરવામાં ન આવ્યું હોય તો.ખર્ચ અંગેના કોઈપણ આદેશ વિના, સૂચિત હદ સુધી અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.